

Woordenschat vanuit context

1 januari 1995

Auteur: Jan T'Sas

Volume: 24

Nummer: 3

Pagina's: 19-36

Documenten

- [vonk_jrg24_034.pdf](#)

woordenschat vanuit context jan t sas het staat buiten discussie dat woordbegrip bijdraagt tot tekstbegrip woorden leren vormt een essentieel onderdeel van de taalverwerving en dus ook van het taalonderwijs er zijn echter verschillende manieren om woorden aan te leren 1 we kunnen hierin alvast twee belangrijke stromingen onderscheiden intentioneel woorden leren en incidenteel woorden leren in de eerste stroming is woorden leren een doel op zich in de tweede stroming leert de leerling veeleer toevallig woorden tijdens het oefenen van andere vaardigheden bv lezen schrijven schematiseren intentioneel woorden leren kan op held is waarin bovendien de communicatieve manieren gebeuren strategische en dus ook de normaal functionele gisch en niet strategisch strategische dimensie ontbreekt terecht zou de leerling geen zijn plannen of patronen die de zich kunnen afvragen wat voor nut het heeft taalgebruiker helpen om bepaalde om een reeks geïsoleerde woorden te leren leer of taalproblemen zoals de zeker als die kennis niet op een of andere betekenis vinden van een woord op manier wordt toegepast te lossen strategisch impliceert dus dat de leerling leert hoe hij woorden moet leren dit biedt duidelijke voordelen voor de leerling hij ontwikkelt vaardigheden strategieën die hij meeneemt naar andere lessen dat heet dan transfer en hij neemt ze ook mee naar huis het nadeel is de tijd die je als er zijn drie belangrijke strategieën om de leerkracht moet investeren om de leerling betekenis van een nieuw of vreemd woord deze vaardigheden bij te brengen te achterhalen 1 de woordbetekenis opzoeken niet strategisch woorden leren omvat 2 de woordbetekenis afleiden uit de directe instructie van woorden via een woordvorm kruiswoordraadsel een lottospel een raad 3 de woordbetekenis afleiden uit de context of het meest klassieke twee kolom text men op een blad links het woord rechts de betekenis het voordeel is dat er op zoekwerk in een woordenboek encyclopedie korte tijd vele woorden kunnen worden gevonden is een deductieve methode die geleerd en dat leerlingen door een speelse waardevol is omwille van de snelheid en werkvorm gemotiveerd worden nadelig is hoge trefzekerheid en om de specifieke dat het een puur onderwijsgebonden bezig vaardigheden die ermee worden aangejan feb 1995 nummer 3 24e jaargang s si leerd nl een woordenboek encyclopedie gebaseerd in een adem vermoeid met moe enz hanteren opzoeken analyseren vermoeidheid is ook al geen positieve banden leggen en selecteren ervaring het

is dus weinig waarschijnlijk dat geepibereerd staat voor zongebruind of een woord leren vanuit de woordvorm goed uitgerust of met medailles overla gebeurt door te vertrekken van morfologische en syntactische kennis wie bijvoorbeeld weet wat het griekse voorvoegsel hiermee hebben we meteen de drie aspecten anti betekent en het woord sympathiek ten genoemd waar een taalgebruiker rekening zal antipathiek ook wel kunnen uitlegging mee moet houden om de betekenis te gen doordat hier een zekere voorkennis van een woord af te leiden uit een geschied vereist is kan de leerkracht ook inductief van of gesproken context werken woorden dwingen de leerling terug naar de morfologische en syntactische te koppelen naar zijn morfologische en syntactische eigenschappen van het woord tactische kennis 2 de talige context waarin het woord voorkomt de derde strategie is woorden leren vanuit 3 de achtergrondkennis waarover de taalcontext het is de meest flexibele vaardig gebruiker beschiktheid van de drie omdat ze op zowat alle niveaus kan worden aangebracht laten we in een natuurlijke context geeft een onbetekende voorbeeld deze strategie onder de bekende woord echter zelden al zijn geheimen loep nemen prijs de informatie is dus vaag of onvolledig en kan slechts worden aangevuld en verrijkt als het woord in een andere context opnieuw opduikt als we geepibereerd een woorden leren vanuit de tweede keer ontmoeten de plotse confrontatie met de dood maakte dat de chauffeur context geepibereerd in zijn wagen bleef zitten en een derde keer in een verwante vorm het als iemand je vraagt wat het nonsens geepibereerde haar toen ze hoorde dat ze woord geepibereerd betekent we gaan er ongeneeslijk ziek was concluderen we dat even van uit dat het een woord is dat gere geepibereerd geschokt betekent zo heb geld opduikt in de media zul je tenzij je ben we een vrij natuurlijk proces van het werk van simon carmiggelt kent wel begripsvorming gevolgd maar hoe zet je niks kans hebben om iets zinnigs te ant dat om in een didactisch patroon woorden hooguit denk je aan een voltooid deelwoord een adjectief maar verder dan deze vormkenmerken kom je niet natuurlijke begripsvorming dat verandert als je het woord in een zin hoort bv vele soldaten keerden moe en simuleren geepibereerd terug van de wrede oorlog de talige context helpt je hier duidelijk voor het stramien is tamelijk eenvoudig en volgt uit de soldaten waren gewond getraumatiseerd zowat de 3 fasendidactiek die in de hand seerd ontmoedigd geschokt en ook je boeken klimop wordt toegepast zie biblio achtergrondkennis bewijst je goede dienstverleners de soldaten hebben een wrede oorlog achter de rug en oorlogen bevatten eerst zorg je voor een gevarieerd taalaan doorgaans weinig leuk verder wordt geboden dit stelt de leerlingen in staat de 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 samenhang tussen woordbetekenissen te vormkenmerken en pas dan de talige contexten deze te beschrijven en het woord te onderzoeken uiteindelijk formuleren te verklaren dat kan ineens gebeuren de ze een conclusie te trekken ze via een verschillende contexten worden tegelijk spreekopdracht een strategie om hun aangeboden of stap voor stap eerst de woordenschat uit te breiden eerste context dan de tweede dan de een verwante vorm van betekenis onder derde enz in beide gevallen zullen de handeling vind je bij de grip methode die leerlingen een modelbetekenis vormen in de tweede lestip wordt geïllustreerd deze toetsen aan de context en en ze vervolgens verfijnen dan volgt de zogenaamde neerslag de betekenis wordt expliciet gefor-

muleerd samengevat ten slotte komt er een consolideringsfase een toepassing de leerlingen gaan het leerlingen moeten weten dat de bete woord zelf gebruiken kennis van woorden niet ineens volledig kan worden afgeleid een globaal idee is de woordenschatles hee ft dus een recep wel mog el ijk tieve en een produktieve functie dit impli leerlingen moeten het afleid en oefenen ceert datje het best woorden selecteert uit praten over modelbetekenissen en aan de dagelijkse realiteit b v wat via de media wijzingen wordt aangeboden er moet controle zijn van de afleiding in functioneel woordenschatonderwijs moet een andere context in de gegeven con uiteraard communicati eve paden bewande text eventueel in het woordenboek len een goed instrument om communica er moet een moment van toepassing tief te werken is betekenisonderhandeling mogelijk zijn de leerlingen gaan zelf het woord gebruiken het afleiden van betekenissen is con structiewerk als de leerling dit begrijpt een communicatieve en een strategie kan toepassen om dat methode werk op te knappen heeft hij zowel zijn woordbegrip als zijn vaardigheden ver betekenisonderhandeling groot negotiating meaning of betekenisonder handeling houdt le tt erlijk in dat twee of lesideeen en tips meer taalgebruikers met elkaar communi ceren onderhandelen discussieren over de betekenis van een woord ze doen dat het doel van de volgende opdrachten is de via hardopdenkprotocollen geconfronteerd leerlingen vertrouwd te maken met de met een mo ei lijk woord in een of meer con methode van hardopdenkprotocollen bin texten uit en ze het afleidproces waarbij ze nen de afleidingsstrategie de relevante informatie uit de context gebruiken eerst kiezen de leerlingen een modelbetekenis en zoeken ze aanwijzingen in de context om het model te toetsen of omgekeerd ze zoeken aanwijzingen om tot een model te komen in beide gevallen kun nen de leerlingen verplicht worden syste matisch te werk te gaan door eerst de jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang v 14t afleidingsstrategie hardopdenkprotocollen aanbod drie groepen van tien heel korte teksten verdeeld over d rie bladzijden elke groep bevat dezelfde tien moeilijke woorden of een variant ervan in een min of meer determinerende context na lezing van de d rie teksten moeten de leerlingen de betekenis van het woord kunnen formuleren de derde groep zal in de meeste gevallen de betekenisvorming bevesti gen de leerli ngen hebben een blad voor zich dat ze hebben ingede el d i n drie ko lommen werkwijze in d ri e stappen zoeken de leerlingen per twee de betekenis van de mo ei lijke woorden via een hardopdenkprotocol ze onderhandelen met elkaar over de betekenis van het woord formuleren modelbetekenissen en toetsen die aan de context en 1 de leerlingen nemen de teksten uit groep 1 door ze proberen de betekenis van elk moeilijk woord af te leiden uit de context dan noteren ze deze betekenis in kolom 1 dit is de modelbetekenis de leerlingen doen precies hetzelfde met de andere tekstjes van groep 1 2 nu en niet eerder nemen de leerlingen de teksten uit groep 2 door ze vergelijken met de teksten uit groep 1 en verfijnen of corrigeren de betekenis in de tweede k ol om 3 ten slotte nemen de leerlingen de teksten uit groep 3 door na vergelijking met 1 en 2 en verdere verfijning noteren ze de eindbetekenis in kolom 3 n b natuurlijk ho even de leerlingen niet in elke kolom iets in te vullen 4 formulering betekenis een aantal duo s brengt verslag uit tot welke betekenis zijn ze gekomen via welke stappen klopt een en ander met de woordenboekbetekenis sen bijkomende vragen w el

ke betekenissen zijn niet gevonden waar is er nog twijfel er wordt nagegaan hoe dat komt 5 toepassing de leerlingen zoeken van elk woord zoveel mogelijk varianten werkwoord bijvoeglijk naamwoord zelfstandig naamwoord eventueel antoniem ze kiezen er vijf uit en schrijven er een korte tekst mee eventueel over een door de leraar opgegeven onderwerp creatief schrijven tips de betekenissen aanbieden in de vorm van een meerkeuze oefening is een optie bij bij te moeilijke of abstracte woorden eventueel kan de leraar kiezen voor een verruimde context zodat de leerlingen eerst andere wegen moeten inslaan om tot redelijke begripsvorming te komen b v syntactische en morfologische kenmerken of opzoekwerk de drie contexten kunnen ook tegelijk worden aangeboden bij de betekenisonderhandeling is de grip methode dan handig zie verder 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 mn groep 1 1 de rekvisiteur werd verantwoordelijk geacht voor het mislukken van de toneelvoorstelling 2 met de fusie van de gemeenten hoopt men een aantal nuttige besparingen te verwezenlijken 3 de intensiteit waarmee in onze firma naar nieuwe toepassingen wordt gezocht is niet vergelijkbaar met andere bedrijven 4 is het vanuit esthetisch standpunt verantwoord hier een flatgebouw neer te zetten s hij had voldoende argumenten om van zijn baas drie dagen educatief verlof te krijgen 6 de vergadering verliep erg chaotisch 7 alleen door gezond te eten en te leven bouw je een goede resistente op tegen ziekten 8 de integratie van vreemdelingen staat op het programma van verscheidene politieke partijen 9 hij fungeert momenteel als klagmuur voor gedemotiveerde medewerkers 10 slechts een deel van de geleerden zag wat in de hypothese groep 2 1 het was beslist niet gemakkelijk alle rekvisieten tijdig te pakken te krijgen vooral het wrak van een oude plymouth werd pas in laatste instantie gevonden 2 toen de voetbalclubs racing white en daring molenbeek de financiële problemen niet langer alleen de baas konden besloten ze te fusioneren 3 een intensieve speurtocht naar de verdwenen kunstwerken leverde al gauw resultaat op 4 in het laatste jaar van de humaniora krijgen de leerlingen het vak esthetica ze maken kennis met heel wat kunststromingen s het vlaams overkoepelend centrum voor basiseducatie wil cursussen organiseren voor mensen die door omstandigheden amper het lager onderwijs hebben kunnen afwerken 6 net tijdens het spitsuur vielen de verkeerslichten uit dit leidde in een mum van tijd tot een grote verkeerschaos 7 je kunt kinine proberen om zijn malaria te genezen maar ik vrees dat het virus resistent is geworden 8 hoewel ze de taal niet perfect beheerst en niet vertrouwd is met onze cultuur toch inte greert yasmina zich goed in onze klas 9 om de vele functies van een tekstverwerker als wordperfect snel te beheersen volg je best een cursus 10 het blijft toch erg hypothetisch of de kosmos werkelijk is ontstaan met een big bang jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang nw groep 3 1 in olijffe en haar moordenaars krijgt de hoofdrolspeelster op een bepaald moment bijna heel het decor op haar hoofd de rekvisiteur had het wel zo uitgedokterd dat ze er heel huide onderuit kwam 2 naar het schijnt veroorzaakt kernfusie minder gevaarlijke stralingen dan kernspitting 3 de lichtintensiteit in de winkelwandelstraat werd verbeterd door de neonlampen te vervangen door halogeenlampen 4 het getuigt niet van esthetisch doorzicht een schilderij van rubens naast een poster van prince te hangen s voor de publikatie van schoolboeken beschikt de uitgeverij plantyn over twee edu-

catieve diensten 6 ze legde een verklaring af die zo chaotisch was dat niemand er iets van begreep 7 als je te gauw antibiotica slikt ontwikkelt je lichaam minder resistentie tegen allerlei kleine en grote kwalen 8 tot in de 19de eeuw verliep de vreedzame integratie van protestantisme en calvinisme in de samenleving erg moeizaam 9 sinds ik een computer heb gekocht heb ik mijn typemachine op zolder gegooid daar fungeert hij nu als speelgoed voor de kinderen 10 men zegt wel eens dat Jack the Ripper een lid van de Britse koninklijke familie was maar dat is natuurlijk slechts een hypothese grip methode aanbod bijlage 1 tekst het effect van stof bijlage 2 andere contexten in de tekst het effect van stof zijn de moeilijke woorden onderstreept de opgave is identiek aan die van de vorige oefening maar er wordt met een tekst gewerkt terwijl de tweede groep contexten een controlefunctie heeft werk 4je hier kan de grip methode worden toegepast deze methode het Engelse woord grip betekent greep omvat een 4 stappen methode om greep te krijgen op de betekenis van een woord het gaat om een strategie die in alle talen kan worden toegepast en die uit de volgende vier stappen bestaat aa9 vini 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 1 selecteer het mooiste woord dat je wenst te kennen en zoek naar bekende onderdelen b v een achtemegsel e en grondwoord 2 vertel jezelf elkaar om welk begrip betekenis het bij dit woord gaat formuleer een modelbetekenis en toets die kritisch aan de context 3 verbind de gevoelswaarde die bij het begrip hoort aan het woord 4 ga na in welk verband je het woord misschien opnieuw zult tegenkomen zelf voeg ik er een vijfde stap aan toe ni een controlemoment de leerlingen toetsen stap 2 4 aan de bijkomende contexten dat zijn de kortere teksten waarin de woorden een tweede keer voorkomen bijlage 1 het effect van stof stof zorgde op 9 december 1992 voor een deeltjes die heel lang in de atmosfeer kunnen extreem donkere maansverduisteringen blijven hangen het stof van de volle maan is normaal heel helder omdat Pinatubo zorgt nu al drie jaar voor opvallend licht weerkaatst van de zon tijdens een lende rode zonsondergangen in 1815 toen maansverduistering echter wordt dat recht de Tambora vulkaan in het huidige strekkende zonlicht door de aarde geblokkeerd Indonesië uitbarstte was er in het noorden keerd nu is de aarde gelukkig voor ons lijkt halfmond een zodanige vermindering omgeven door een atmosfeer daardoor van de hoeveelheid zonnestraling dat het wordt een deel van het zonlicht langs de jaar nu nog bekend staat als het jaar van de planeet afgebogen vooral de lange rode zomer golflengten worden afgebogen daardoor zien we de totaal verduisterde maan toch stof beïnvloedt het menselijk leven nog op nog als een griezelige schemerig roodge andere manieren het is behoorlijk irritant kleurde bol voor het ademhalingsstelsel het veroorzaakt ook allergieën contradictoires de laatste maansverduistering was uitzonderlijk genoeg wordt allergie voor huisstof niet derlijk donker de aardse atmosfeer bevat door het stof zelf veroorzaakt maar door momenteel immers veel stof dat is een de huisstofmijt die erin voorkomt stof gevolg van de uitbarsting van de Pinatubo onder de vorm van een storm kan behoorlijk vulkaan op de Filippijnen in 1991 ook lijkt gevaarlijk zijn in de jaren dertig stond de maan op het ogenblik van de ellende van de Grote Depressie nog ver g l z tamelijk laag aan de hemel in de ergerd doordat een groot deel van het Verenigde Staten dan toch zodat we midwesten degradeerde tot wat we nu de eigenlijk door het dikste deel van de atmo

dust bowl stofkom noemen sfeer keken toen de indianen er nog woonden bleven die verhoogde hoeveelheid stof in de die enorme graslanden vruchtbaar en atmosfeer beïnvloedt niet alleen verduiste intact hoewel er immense kudden bizons ringen vulkanisch stof bestaat uit erg fijne en gaffelantilopes op graasden jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang vc n dat begraas door de oorspronkelijke dieren sters en deuren dichtgeplakt in afgesloten vernietigde de graslanden niet maar de vertrekken en zorgde voor voetsporen op europese immigranten die het land met het tapijt het was zo donker dat de katten steeds zwaardere machines bewerkten even angstig rondslopen als tijdens een deden dit wel toen er tijdens de eerste totale zonsverduistering wereldoorlog meer vraag was naar tarwe werd steeds meer grasland in akkerland recente rapporten tonen aan dat het die omgezet het resterende grasland werd specifieke zandstorm was die de coccidioi daardoor overbegraas4 domycosis de woestijnkoorts naar centraal california bracht deze ziekte door die overbegrazing en bewerking wordt veroorzaakt door de sporen van werd de bodem zo kwetsbaar dat met de bepaalde zwammen die met het stof mee grote droogte van 1930 de ondergang reizen slachtoffers kunnen een lichte begon zonder water s tierven alle gewas infec tie krijgen aan het boven of midden sen af en zonder vegetatie was er niets deel v an de luchtwegen of in het slechtste meer om de bodem vast te houden tegen geval k an een gevaarlijker en erger wor 1933 was de hele vruchtbare bovenlaag dende vorm optreden die zich pas maan dan ook al door wind weggeblazen met den of jaren na de eerste infec tie maaifes een aantal spectaculaire stofstormen als gevolg het stof verduisterde de hemel bedolf de gebouwen moordde het vee uit stofstormen worden nu gevolgd en bestu en dwong de meerderheid v an de bevol deerd met behulp van weersatellieten en king uit te wijken op de ergste momenten geologische inspectievliegtuigen volgens besloeg die stofkom een oppervlakte v an dale a gilette van het air resources ongeveer 65 000 vierk ante kilometer laboratory van de noaa national oce an ic atmospheric administration in stofstormen komen nog altijd voor op boulder colorado erodeert de wind jaar aarde telkens als droogte en losse bodems lijks twintig miljoen ton van de met hevige winden samenspannen een amerikaanse bodems een deel van dat stof gesloten aktentas afgedekt met kleefband komt v an gebieden waar de mens niet bleek na een stofstorm op de alcan actief is maar het grootste deel is afkom highway alaska toch vol stof te zitten stig uit streken waar de wind geploegde enkele jaren geleden woedde in great akkers tegenkomt of waar auto s over central va lley californie een erg hevige z andwegen rijden een bewijs dat onze stofstorm alle scholen moesten dicht de beschaving stila an onder een laagje stof mensen moesten speciale maskers dragen komt te zitten waar ze zelf verantwoorde auto s werden volledig v an hun verf ont lijk voor is daan door de diepe duisternis gebeurden er tientallen auto ongelukken het stof drong binnen in de huizen zelfs met ven uit eos ifi t 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 bijlage 2 er bestaat geen specifiek griepvaccin men schat dat er ongeveer 130 verschillende griepvirussen bestaan en door mutaties waarschijnlijk veel veel meer waarvan er jaarlijks twee onze streken bezoeken een vaccin dat specifiek tegen een griepvirus gericht is is dus slechts eens in de 65 jaar effectief 444 toen de primitieve mens nog uitsluitend van de jacht afhing was hij gedwongen geregeld van jachtgebied

te veranderen deze migraties hebben er toe bijgedragen dat de mens uiteindelijk het afrikaanse continent heeft verlaten de europese diersoorten zullen dan ook vreemd hebben opgekeken toen deze pelsdragende immigrant voor hen opdook roepend en tierend en zwaaiend met speer en bijl 4 vanuit de lucht vertonen de rocky mountains niets dan diepe kloven en insnijdingen in een dor landschap nochtans zijn al deze littekens veroorzaakt door rivieren lang voor het land verdorde groeven snelstromende rivieren zich in de relatief zachte rots in dergelijke bodem erosie is niet uitzonderlijk duizenden heuvels landschap pen op aarde kunnen erdoor verklaard worden 44 door nieuwe meettechnieken toe te passen hebben geologen ontdekt dat de mount everest s werelds hoogste berg aan het krimpen is in plaats van een groei van 3 cm per jaar zou de himalayareus heel wat decimeters moeten inboeten verschuivingen van de aardkorst zouden hier voor verantwoordelijk zijn 44 de manifestatie georganiseerd door de anti racistische groeperingen uit de provincie werd verstoord door een tegenbetoging van extreem rechtse jongeren hoewel de politie alles deed om beide partijen uit elkaar te houden kwam het hier en daar toch tot relletjes wat begon als een ludieke optocht degradeerde tot ordinaire scheld en schoppartijen x 44 de nasa hubble space telescoop heeft een nieuw soort sterren ontdekt het betreft uitzonderlijk heldere en jonge sterrenclusters in het hartje van een botsing tussen twee sterrenstelsels de meeste van deze clusters hebben een leeftijd tussen 50 en 500 miljoen jaar ze zijn ontstaan bij een recente botsing tussen twee stelsels jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang ongeveer tegelijkertijd met de planten ve roverden ook de insekten het land kakkerlakken scharrelden hier al lang voor de dinosaurussen rond in onze moderne huizen voel en ze zich al evenzeer thuis als tussen de precambrische reuzenvarens samen met de mieren en de vliegen kunnen ze in de keuken allerlei infecties overbrengen in de unieke en dynamische biotoop van het veen met zijn specifieke flora en fauna schuilen onvermoede destructie ve maar ook conserverende krachten talrijke vaak spectaculaire vondsten gunnen ons inzicht in de materiele leef wereld van lang vervlogen tijden in het veen blijven materialen bewaard die door hun specifieke karakter zelden of nooit worden teruggevonden bij doorsnee opgravingen uit zand klei of leemg rondens zulke vondsten ver volledigen onze fragmentarische kennis van het verleden en laten ons af en toe een glimp opvangen van de leef wereld van onze prehistorische voorouders terecht spreken we van zonne energie omdat de water stoffusie van de zon ons van een immense hoeveelheid energie voorziet die nog miljarden jaren zal meegaan we beginnen ze op nieuwe manieren te gebruiken onlangs bijvoorbeeld testten de russen een aluminium plastic spiegel in de ruimte die een smalle straal zonlicht op de nacht kant van onze planeet reflecteerde gehoopt wordt dat op een dag gereflecteerd zon licht echt zal worden gebruikt op zijn minst als lichtbron de dunne spiegel zou ook als zonne energiezeil kunnen fungeren om ruimteschepen voort te drijven wat zijn de effecten van onze activiteiten op het milieu om die vraag te kunnen beantwoorden plaatste het natural environment research council s institute of terrestrial ecology in samenwerking met de universiteit van wales een aantal zonnekoepels in banger wales hi ermee kunnen reacties van de vegetatie worden gemeten op voorspelde verhogingen van de concentratie kool stofdioxyde en van de temperatuur 2 tot 5 graden in

onze atmosfeer binnen de zonnekoeplets worden onder gecontroleerde condities planten gekweekt de koeplets zijn gemaakt van speciaal glas dat ultraviolet zonlicht doorlaat waardoor dus meer realistische stralingscondities ontstaan dan onder gewoon glas

24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 spreek en improvisatie oefening wie zijn les slecht heeft getimed en tien minuten over heeft kan de volgende speelse variant uitproberen aanbod korte tekstjes rond een of meer moeilijke woorden werkwijze vier leerlingen verlaten het lokaal zij mogen niet horen wat binnen gezegd wordt de leraar leest een zin of een korte tekst voor moeilijke woorden worden even besproken wat betekenen ze de vier leerlingen mogen weer binnen en zetten zich vooraan in een kring weer leest de leraar de tekst voor maar deze keer wordt er niets verklaard het is nu aan de leerlingen om in korte tijd b v 2 minuten uit te praten waarover het precies gaat de rest van de klas noteert via welke wegen woorden de groep al dan niet tot het eindresultaat komt dergelijke spreekoefening wordt een paar keer herhaald telkens met een andere groep of je werkt met twee duo's die dezelfde opdracht moeten uitvoeren zodat je kan vergelijken voorbeeldtekstjes dankzij de evolutietheorie is het mogelijk een aantal menselijke gedragingen beter te begrijpen b v jaloezie abortus criminaliteit maar ook het oedipuscomplex en conflicten tussen ouders en hun kinderen

onderzoekers van de ku leuven leggen de laatste hand aan een computergestuurde prothese voor de knie voor de armen bestaan er al ze werken met sensoren die gegevens doorseinen naar een microprocessor die zorgt voor het gebruik van simulatoren is een bijzonder dure aangelegenheid maar voor een goede opleiding van piloten en militairen zijn zij voorlopig onmisbaar als de tijd van verkiezingen aanbreekt is er altijd wel een paritijd die de problematiek van benoemingen door nepotisme aantakrt zo ook ditmaal jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang

vc classificatievaardigheid een eenvoudige classificatie oefening leidt tot taalbeschouwing in tegenstelling tot de voorgaande oefeningen leert de leerling de woorden hier incidenteel drugs in het algemeen kunnen we drugs in drie totaal andere wereldtrippen men voelt categorieen indelen tot de eerste behoren andere dingen ziet andere dingen soms de dormitieven dat zijn de zogenaamde vooral als de gebruiker zich ongelukkig opiaten morfine opium en heroïne voelt komt angst of radeloosheid voor slaapmiddelen en alcohol na gebruik van dan kan men in een toestand van paniek al deze drugs voelt men zich rustig angst geraken flippen lichte middelen in deze en pijn worden minder en men krijgt de groep zijn marihuana en hasjiesj terwijl neiging te gaan slapen bij het gebruik van lsd tot de zware middelen gerekend alcohol zit het verraderlijke in het feit dat wordt tot de laatste groep behoren de stihij zowel een stimulerende als een verdoelantia waarvan de uitwerking tegengestelde invloed kan hebben het lijkt steld is aan die van de dormitieven als vreemd dat eenzelfde stof twee tegengestelde middelen gebruikt wordt men stelde effecten kan hebben toch is het zo klaar wakker en kan men korte tijd grote alcohol werkt bij een paar glaasjes stimulerende prestaties verrichten tot de stimulerende lernend bij het doordrinken wordt de verdoelantia behorende amfetamine en cocaïne doende werking echter merkbaar een ne ook de nicotine in tabak werkt zij tweede groep zijn de hallucinogenen na het in mindere mate stimulerend gebruik hiervan waant men zich in een de bedoeling van deze tekst is

leerlingen te leren classificeren en schematiseren zo zullen zij de drugs rangschikken onder hiërarchisch meer algemene woorden als dormitieven stimulantia en hallucinogenen nu kun je de leerlingen verplichten andere termen te zoeken dan deze moeilijke woorden de context moet hen helpen je kunt de leerlingen per twee laten werken en hen herinneren aan de grip methode of de oefening met de drie kolommen om de precieze betekenis te achterhalen synthesevaardigheid aanbod bijlage 3 tekst de elektronische pest slaat toe bijlage 4 andere contexten werkwijze in deze les doen we aan woordenschatverruiming via lees en schrijfvaardigheid de tekst over computervirussen wordt in eerste instantie gebruikt om het begrip probleemstructuur aan te brengen de probleemstructuur is een vast vragenpatroon waarmee teksten over een probleem kunnen worden samengevat nadien volgen een woordenschat vanuit contextoefening en ten slotte een schrijfoefening die synthesevaardigheid en woordenschat verenigt op die manier leert de leerling de woorden intentioneel en incidenteel vnik 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 voorkennis introductie vaste structuren cfr steehouder is wenselijk verloop 1 scannen bekijk de tekst gedurende 1 minuut en zeg welk onderwerp wordt behandeld motiveer je antwoord het thema is dus computervirussen wat vindt men daar in de computerwereld waarschijnlijk van computervirussen vormen een probleem dat is ook het thema van de tekst om een korte samenvatting te maken gebruiken we de probleemstructuur 2 samenvattingen beantwoord volgende vragen in woorden of korte zinnen maximum 2 regels per vraag alleen de grote lijnen dus wat is het probleem waarom is het een probleem wat zijn de oorzaken van het probleem wat valt er tegen te doen 3 betekenissen afleiden leid uit de tekst de betekenis af van de onderstreepte woorden schrijf de betekenis in kolom 1 van je invulblad offensief obscuur clandestien fataal ravage activeren desastreus ruineren parasiet relatief infecteren essentieel adequaat gedupeerd subtiel mutatie computerfreak backup je vindt dezelfde woorden terug in de korte teksten op het tweede blad misschien maken ze je iets wijzer schrijf de betekenis die je hiermee vindt op in de tweede kolom van je invulblad behalve als die dezelfde is als in kolom 1 verbetering 4 schrijven schrijf je schema uit tot een synthese gebruik uit het woordenschatlijstje minstens de vijf cursief gedrukte woorden in je tekst jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang vi t7 bijlage 3 clandestien een virus biologisch of elektro epidemie van computervirussen nisch is een stukje informatie dat clandestien een gastheer de elektronische pest slaat toe binnendringt en gebruik maakt van diens onvrijwillige diensten met een verjaardagswens en een een bijgeroepen expert onder om eigenzinnige taken uit te vredesgroet brak de oorlog goed zocht de miljoenen bytes op de voeren waaronder ook zichzelf en wel uit de dreiging hing al schijf net behulp van een bina te vermenigvuldigen biolo een tijdje in de lucht maar op 2 ry editor het software equivalent gische virussen bevatten dna maart 1992 eerste verjaardag lent van een vergrootglas en moleculen waarop hun informa van de macintosh 2 personal ontdekte ten slotte de oorzaak tie geschreven staat en die ze in computer bleek hoe uitgebreid van het onheil het was geen de cellen van een levend wezen het offensief al aan de gang is technisch defect maar sabotage binnenloodsen om daar een die dag werden duizenden bezit diep weggedoken in de sys vaak fatale javae aan te rich ters van

een mac 2 bij het aan teemprogramma s lagen enkele ten elektronische virussen zijn zetten van hun toestel onverjet acties verscholen die verant kleine computerprogramma s wacht begroet met een medede woordelijk waren voor het uit mees- tal slechts enkele regels ling op het scherm universele wissen van het geheugen samen lang die door middel van geko boodschap van vrede onderte met de sinistere boodschap pieerde diskettes of langs tele kend richard brandow welkom in de kerker pas op foonlijnen computergeheugens een virus had toegeslagen het voor dit virus gevolgd door binnendringen leek vanuit het niets te komen twee namen een telefoonnummer zoals hun biologische tegenhan flitste zijn opdracht op het uit pakistan gers slaan ze niet altijd onmid scherm en verdween weer zon daarmee konden de verantwoor dellijk toe maar wachten ze hun der een spoor na te laten het delijken worden geidentificeerd tijd af sommige worden geacti deed niemand kwaad maar de het bleken twee pakistaanse veerd wanneer de computer van schrik sloeg om het hart de broers te zijn die beweerden een nietsvermoedende gebruiker onnaspeurbare manier waarop geen kwade bedoelingen te heb een bepaalde instructie krijgt of het zich had verspreid en de ben maar alleen een waarschu zodra de inwendige klok van de ongecontroleerde manier waarop wing te willen geven bij nader computer een bepaalde datum het zijn eigenzinnige onge onderzoek bleek het virus zich aanwijst een verjaardag bijvoor vraagde opdracht uitvoerde reeds in tienduizenden compu beeld zolang het virus niet in deden het ergste versmeden op ters in de v s verspreid te heb actie komt is het haast onmogede dezelfde manier kunnen pro ben maar het pakistaanse duo lijkt op te sporen tussen de mil gramma s in computers overal zei geen besef te hebben van de joe- nen programmaregels kunnen ter wereld ontregeld en vernie wijze waarop het zich verder enkele korte extra codes onmo tigd worden daarvoor te waar vermenigvuldigde gelijk opvallen maar het effect schuwen was de bedoeling van richard brandow de auteur van kan desastreus zijn richard brandow een obscure het vredesvirus heeft wel be canadese computerfreak kendgemaakt hoe hij te werk kerstwens dat erger mogelijk is ondervond ging brandow schreef zijn code in mei van dit jaar een journalis op een diskette met spelpro een westduitse comput- erclub is te van een krant in rhode island gramma s die werd uitgedeeld erin ges- laagd computers van de zij had haar notities en inter op een bijeenkomst van de amerikaanse ruimtevaartorgani views van zes maanden opgesla macintosh ge- bruikersclub in satie nasa binnen te dringen en gen op een harde schijf van de montreal een verdeler uit daarbij in een wereldwijde ket redactiecomputer tot ze vaststel seattle nam de geïnfecteerde tingreactie gegevens te ruineren de dat de schijf plots alles had schijf mee naar huis en speelde nasa beweert dat het virus uit uitgewist een half jaar werk die door aan een software firma eindelijk verni- etigd werd en dat ging in een oogwenk verloren die onwetend van het sluime men een tweede tijdig kon belet geruisloos en spoorloos bij elke rende virus het pro- gramma op ten toe te slaan maar de schrik poging de informatie op te vra grote schaal kopieerde en ver zit er nu goed in gen antwoordde de computer spreidde in duizenden computer ook ibm heeft eronder te lijden met disk error winkels met kerstmis enkele jaren gele vink 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 den zond ie- mand een geïnfec terisch terische oproep gebruik nooit kan de plaag opnieuw op-

dui teerde kerstwens door een inter de diskette van een ander ken nationaal computernetwerk kopieer geen software laat nie wat nodig is is een waarachtig verspreid over 130 landen via mand uw machine aanraken vaccin een computerpro satellietverbindingen en onder de goede raad werd echter gramma dat de eigen software zeese kabels all e aangesloten doorgegeven langs een elektro beschermt door ongewenste terminals kregen de melding dat niche berichtendienst die via ind ri ngers op te sporen en te een bericht was binnengeko de telefoon kon opgeroepen vernietigen experts werken men zodra iemand het bericht worden eraan maar zij staan voor een opvroeg kreeg hij de kerstwens telefoonlijnen zijn waarschijn haast hopeloze taak het pro op het scherm en zorgde het lijkt de gevaarlijkste wegen voor bleem is dat computerbestanden virus er automatisch voor dat besmetting a lle grote compu voortdurend zichzelf verande hetzelfde bericht werd doorge ters en steeds meer pc s zijn op ren en dat de tests om kleine stuurd naar alle bestemmelin het telefoonnet aangesloten clandestiene wijzigingen op te gen van de adressenlijst in de hoe gemakkelijk het is on sporen daardoor uiterst moeilijk computers daar herhaalde het danks paswoorden langs deze zijn en bovendien duur in com proces zich waardoor het virus weg ongevraagd binnen te drin putertijd niet altijd laat een zich als een vuurtje over de hele gen is met de bistel zaak ten binnendringer zijn handteke aarde verspreidde de honderd overvloed duidelijk gemaakt ning achter zoals de pakis duizenden berichten blokkeer en niet van elke inbreker mag taanse broers en niet altijd laat den het netwerk en maakten elk men verwachten dat hij alleen een virus zich zo gemakkelijk normaal werk onmogelijk de maar in de post wil snuffelen herkennen het kan subtieler te parasiet die niet ophield zich te werk gaan mutaties ondergaan vermenigvuldigen nam steeds vaccin zichzelf veranderen en elke meer geheugenplaats in beslag opsporingstechniek de pas af en belangrijke eenheden moes het afsnijden van verbindingen snijden een virus kan zelfs in ten worden gesloten om het in is echter geen realistische de tegenaanval gaan door een te dijken fig communicatie is even opsporingsprogramma zelf op ook het ibm virus was nog een essentegel voor een computer te sporen en het te vern ietigen relatief onschuldige grap er is als benzine voor een auto om zich daarna ongestoord te echter weinig fantasie nodig om een adequate methode om elke vermenigvuldigen in te zien wat kan gebeuren als schade te beperken is ervoor te de kwaal is een epidemie ge virussen toeslaan in militaire zorgen dat van alle program worden de strijd ertegen wordt systemen die moeten reageren ma s en bestanden backups aangevat maar niemand gelooft op russische raketlanceringen bewaard worden op schijven of dat het offensief nog ooit te of in computers die het lucht banden veilig opgeborgen in stoppen zal zijn de elektroni verkeer controleren of in de een kast als de software in de sche breinen v an het moderne databanken van internationale computer door een indringer wereldwijde computernetwerk beurzen een inbreker die erin vern ietigd wordt beschikt men zijn het oorlogsterrein gewor zou slagen een virus binnen te nog steeds over dit onaangetas den van op spektakel beluste smokkelen dat van de a andelen te materiaal deze simpele computerfreaks kwaadwi ll ige van grote bedrijven vijf proce nt methode heeft echter een grim werknemers en harde aftrekt kan een wereldwijde mige keerzijde men kan er duizenden computerbedrijven economische crisis uit-

lokken nooit zeker van zijn dat op de en gebruikers hebben er het is bescherming tegen computer backup banden en schijven niet afgelopen jaar mee te maken virussen mogelijk zoals bij ongemerkt een virus overwin gehad maar de meeste hullen biologische virussen is de beste tert dat al in de computer aan zich in een veelzeggend zwij beveiliging die van de afzonde wezig was voor de kopie ge gen niemand heeft graag te ring het virus is besmettelijk maakt werd daardoor kunnen maken met besmette waar het loopt voort l angs alle kana juist backups het onmogelijk len waarmee de geïnfecteerden maken een virus uit te roeien met elkaar in contact komen wanneer een gedupeerde erin als die afgesneden worden kan geslaagd zou zijn de active de ziekte niet voortlopen in een virussen in zijn computer te bulletin voor macintosh gebrui vernietigen en hij opgelucht gerard bodifee kers verscheen onlangs de hal s zijn backups te voorschijn haalt uit de standaard jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang mcizt bijlage 4 1 in de winter van 1944 ondernamen de Duitsers nog een slotoffensief onder leiding van generaal von Rundstedt het werd later het Ardennenoffensief genoemd 2 de witte duif is een universeel symbool voor de vrede kleuren daarentegen hebben in andere culturen vaak een verschillende betekenis 3 wij mensen eten relatief zacht voedsel en beschermen over het algemeen onze kostbare tanden 4 borstkanker kan in de meeste gevallen gemakkelijk vroeg worden vastgesteld en een adequate behandeling kan nu al tot genezing leiden 5 s nachts lenzen dragen kan het hoornvlies de doorzichtige beschermlaag van het oog met bacterien en andere micro organismen infecteren 6 van het uiterst dodelijke ebola virus dat uit de tropische oerwouden afkomstig is zijn nu vier varianten bekend het blijken alle mutaties te zijn van dezelfde stam 7 hooligans zorgen er niet alleen voor dat hun eigen club zware boetes moet betalen aan de uefa vaak moet de club ook nog opdraaien voor de ravage die in en rond het stadion is aangericht 8 de hulpdiensten slaagden er nog wel in het slachtoffer te reanimeren maar even later werd een inwendige bloeding hem fataal 9 na de beurscrash van oktober 1929 waren heel wat mensen totaal geruineerd 10 vlak voor de v s troepen werden gemobiliseerd voor de Golfoorlog gaf Saddam Hoessein de Amerikanen een eerder sinistere waarschuwing wie het land binnenvalt zal verdrinken in zijn eigen bloed 11 hij is een sportfreak van s morgens tot s avonds kijkt hij naar Eurosport 12 xtc tabletten worden doorgaans aangemaakt in clandestiene laboratoria 13 als men het zou aandurven een sluimerende vulkaan met enkele bomexplosies te activeren zouden de gevolgen wel eens desastreus kunnen zijn voor de omgeving en milieu 14 er bestaat nog steeds geen echte remedie tegen aids 15 we betaalden 5000 fr vooraf maar toen bleek dat de reis niet doorging en we ons geld niet konden terugvragen voelden we ons zwaar gedupeerd 16 het probleem met een eeneiige tweeling is datje nauwelijks de een van de ander kunt onderscheiden de verschillen zijn soms zeer subtiel 17 de haven van Antwerpen was volledig ondermijnd maar gelukkig slaagden de leden van de verzetsbeweging erin de ladingen te saboteren 18 toen de Beatles in de jaren 60 concerten gaven gebeurde het dat hysterische gillende fans vooral meisjes totaal overstuurd moesten worden afgevoerd pin 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 luistervaardigheid als vertrekpunt laat de leerlingen een radiobericht horen bij voorkeur een nieuwsbericht over een belangrijk onderwerp b v de ramp met de Estonia se-

lecteer de moeilijke woorden die je de leerlingen wilt bijbrengen zoek kranteknip-
els bijeen waarin deze woorden terugkeren pas de teksten aan indien nodig zoek
of schrijf zelf teksten waarin deze woordenschat eveneens voorkomt de context
mag afwijken van de nieuwsberichten laat de leerlingen via hardopdenkproto-
collen de betekenis van de woorden zoeken laat de leerlingen er uiteindelijk zelf
een tekst mee schrijven en laat ze hem voordragen maar varieer de communi-
catieve situatie de zender is een cabarettier een satiricus een reporter voor een
sensatieblad enz de ontvanger is een verzekeringsmaatschappij familie van de
slachtoffers een onverschillige kijker rollenspel verdeel de klas in duo's of in
groepen van vier geef een aantal moeilijke woorden vijf per groep voeg de beteke-
nis van elk woord bij of laat die vooraf opzoeken de leerlingen moeten vooraf alle
woorden op een blad papier noteren laat elke groep een kort rollenspel spelen
voorbereiding vooraf is wenselijk bv thuis waarin ze hun vijf woorden voldoende
vaak gebruiken onderwerp en uitwerking zijn vrij het is aan de toeschouwers de
betekenis van de woorden te achterhalen als de laatste groep geweest is blijft er
nog wat tijd over om gordiaanse knopen door te hakken het hele lijstje wordt over-
lopen verfijning correctie en natuurlijk moet er een winnaar zijn jant sas mark-
gravelei 105 2018 antwerpen fjan feb 1995 nummer 3 24e jaargang w bibliografie
noten 1 aangezien het theoretisch gedeelte over dit onderwerp reeds integraal in
transfer in het talenonderwijs thema het verslagboek van de achtste nummer lev-
ende talen maandblad van hsn conferentie verschijnt leuven de vereniging van
leraren in vreemde 7 8 oktober 1994 wil ik in dit artikel talen nr 485 december
1993 de theorie beperken en vooral aan dacht besteden aan de lespraktijk bousset
h e a melopee 4 taalboek 2 omdat ik de nadruk leg op strate antwerpen plantyn
1991 gien stel ik geen bepaald niveau voorop dat wordt immers groten deels be-
paald door de concrete bogaert n g goossens e a klimop invulling met woorden en
die kiest 1 2 handleidingen antwerpen plan eke leerkracht voor zich tyn 1992 93
tuss door tijd in de literatuur het historische verhaal pedagogische dag jeugd-
boekenweek 1995 de jeugdboekenweek 1995 hopt van 8 tot 22 maart onder de slo-
gan geen tijd ik lees het centrale thema is tijd zie ook spiekerskomer in dit num-
mer in het kader van de jeugdboekenweek organiseert de sectie nederlands van
het centrum voor didactiek ufsia een pedagogische studiedag op woensdag 15
maart 1995 van 13 30 tot 18 uur het kclb en het nationaal centrum voor jeugdliter-
atuur ncj bouwen mee aan de opzet en de uitwerking een goed historisch verhaal
heeft heel wat te bieden het daagt uit tot historiseren en actualiseren uitdagend
zin ook de vragen hoe spring 1e met dit soort verhalen om in de klas hoe gage aa-
na deslag tijd in boeken hoe klief en kleef je g met de historische tijd oi werken uit
de literair historische canon in functie van een eigentijdse literaire context bij
deze en andere vragen wil de studiedag een aantal ideeën presenteren voor een
even informatief als smaakvol leesonderwijs na het inleidende referaat willy spille-
been wordt voor elke graad apart een workshop georganiseerd doelgroep s zijn
leerkrachten nederlands uit het secundair onderwijs laatstejaarsstudenten uit het
regentaat en studenten aggregatie inlichtingen en inschrijvingen centrum voor di-
dactiek esa vragen naar reinilde van moer prinsstraat 13 2000 antwerpen tel 03
22a46 82 fax 03 220 46 79 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995

